

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 30. Guairania describitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

Ex Regiæ Catholici placito Societatis novæ Barbarorū Provinciæ assignantur.

longè majori ardore animi ad Provincias Ethnicorum Christo subjugandas Didacus Torres ferebatur: quibus votis promovendis opportunus adfuit Ferdinandus Arias Prætor, qui recentissimas ab Rege Catholico litteras acceperat, jubente in Ethnicorum Provincias emitti Religiosos paulò ante ex Europa à se missos, significantes quæ nolle se armis, sed solà per idoneos viros Evangelii prædicatione Barbaros ad Fidem converti. Quas litteras cum Didaco Torres legendas tradidisset, ipse se statim & suos Regi obsequentissimos fore spondit. Huic rei accessit Illustrissimi Præfulis Paraquariensis postulatum, auxilia ad easdem Provincias Christo lucrandas ab Societate exigentis. Igitur Prætor & Episcopus amplissimas Barbarorum terras Regis Catholici nomine ita commendarunt, ut simul potestatem Societati facerent, nova Neophytorum oppida condendi, templaque erigendi. Prima verò regio, quam excolendam Socii acceperere, Guairania fuit; de qua, quia sæpius dictum dicendumque mihi est, lubet pauca tradere.

CAPUT
XXX.
Guairania
describitur.

1609.

*Quondam
populosa
fuit.*

*De Guairania
urbibus.*

*De Guairania
lapillis.*

*De flore
Granadillo.*

De Guembe

GUAIRANIA Paraquariæ Provinciæ regio ab Oriente Brasiliæ obversa, ab Occidente Paranà fluvio, ingenti interapedine clauditur. Ejus latitudo hinc ab Austro ad Urvaicenses campos, inde ab Septentrione ad sylvas & abvias paludes, incertâ sed immensâ etiam vastitate excurrit. Regio magna ex parte sub Capricorno posita, ob calores immodicos, & humidum solum, æquè ciborum ac morborum ferax est: iisdem nempe causis fertilitatem & febres facientibus. Feris & serpentibus alendis aptior, quàm hominibus. Si tamen Gulmannio credimus, sub Hispanorum in Americam adventum trecenta capitum millia in Guairania numerabantur, incolebantque præsertim Huibai, Tibaxivæ, Paranapanæ, Pirapi, & Paranzæ littora: fidem tantæ multitudinis adstruunt frequentes & pænè continuæ pagorum ruinæ, quas morbi, & Indorum abactores fecere, adeò ut ex tanta multitudine (hac de qua scribimus tempestate) vix quinta pars superesse crederetur. Utriusque urbeculæ Hispani civés eorum posteri sunt, qui ductis in Paraquariam coloniis eò sub medium sæculi præteriti cõcessere. Gens miserimè vivit, nullus panis vescitur, nisi ex mandioca radice confecto, nec carne nisi venatione quasitâ. Alces multi mactant, quorum animalium ungula Cardiaco morbo prodesse dicitur. Celebrantur Guairaniæ lapilli, quos theca ovali & lapideâ humani capitis magnitudine incrustatos natura, mirâ profus ratione, ostentat. Thecæ hæc lapideæ, terræ visceribus incluse, ubi ad quandam quasi maturitatem pervenerint, non secus ac ollæ ferreæ, quas bombas milites vocant, magno strepitu diffractæ in partes per aëra dissilientes, lapides spargunt planè elegantes; sunt enim pellucidi, alii amethystino janthinoque, illi herbeo prasinoque, plurimi vitreo rubeoque gaudent colore: plerique in adamantina acumina desinunt, tanta varietatis amoenitate, ut gemmarum arculas, si lapillorum splendorem conspexeris, jure dixeris. Sed satis constat hos lapides brutos esse, Foënsibus in agro Leodiensi non absimiles. Quod antequam constaret, Guairaniæ civés his onusti urbem suam deseruisse, & in Hispaniam navigare voluisse, spe immensi lucri, feruntur. Verùm ex itinere retracti, risum quem meruerant reportavere. Passim occurrunt arbores, è quibus balsama eliquantur. Multa etiam fragorum ac fructuum genera, ut cætera Paraquaria, sylvæ suppeditant. Inter flores principem locum tenet Granadillus, Christi pro nobis passi instrumentis nobilis, ex quo flore fructus gignitur, modici ovi magnitudine, cortice dempto suavissimus, adeò ut prototypus esse possit Dominicæ Passionis meditatæ, cui, si demas extremam faciem, mira suavitas inest. Secundùm hunc Guembe in deliciis est, formâ utrimque oblongâ in acumen desinente, & magnitudine palmari, qui cortice fisco ad modum mali punici subflava grana esui præbet. Fructus meræ dulcedinis est, si semen in ipsis granis minutissimum mandendo dentibus non contriveris; nam contritum, acrem faucium dolorem parit. Optimum voluptatis humanæ emblemata, sub dulcedinis specie, si usû teratur, merum fel propinantis. Ipsum semen, si in summitatibus arborum putridis corticibus excipiat, flexuosas fibras funium ad instar in terram librat; quæ hausto terræ humore, radicibusque conceptis, in arbores se rursus, hæderæ in modum, erigentes, uberes fructus ostentant.

Sunt

Sunt & dactili multò quàm Africani insuaviores; ex his tamen quaecumque visum pulmentumque conficiunt, quin & ipsas palmarum medullas, fame urgente, pro pane comedunt. Inter sylvestria animalia sues celebrantur, inversâ naturâ umbilicum in dorso ostentantes, quem si occisâ prædâ statim non præscideris, illicò tota fera putrescit. Apum ingens numerus & specierum varietas, quæ nullo tempore cicurantur; cera nullâ arte albescit; mel plerumque generosum hydromeli conficiendo idoneum est. Viperæ multò hîc quàm alibi acriores, pluribus passim mortalibus, deficiente antidoto, exitium adferunt. Unas reperies, quæ ex ipsis arboribus se vibrantes, tortuosi corporis voluminibus obvios homines ferâve complectentes, nisi amplexantem ferro prius rescideris, momento occidunt, paulatimque devorant: hæ si nimio cibo sese repleverint, ventrem Solis radiis objiciunt, quo cum cibis putrefacto, pristinis viribus se restitui sentiunt. Aliæ in fluviorum marginibus grandes rictus ostentantes, spumis ex ore egestis, pisces inescatos mirâ promptitudine voracitateque deglutiunt. Aliæ denique ex paludum ripis derepentè subsistentes, quasdam aves invadunt, quæ vicissim se defendentes, quoties se ferri sentiunt, herbam Macaguam dictam, unde aves nomen sibi sumunt, pro antidoto vorant, & sanæ ad prælium redeunt: delectabili planè duello, quippe Macaguæ alas pro scuto, rostrum pro telo; & ipsæ viperæ aquam pro vallo, flexuositate pro tutela habentes, nec facillè mactant mactanturve. Præter has res, vicinis etiam regionibus ferè communes, & tygres, & tygres, nihil admodum singulare Guairania parturit. Quod ad Sacra attinet, hæc regio pœnè semper sine Sacerdote, sine Sacerdotum adminiculis fuit, nisi quòd per octennium Emmanuel Ortega, & Thomas Fildius eam excoluerant: sed iis abhinc decennio revocatis, iterum Sacris pœnè destituta lugebat sub pastoribus ad tantum munus inidoneis. Urbs Villarica Parochum habebat religionem olim professum, qui, nescio quâ occasione eò delatus, fingens furto sibi ablatas professionis suæ vestes, imposterum se Clericorum in morem induerat, temerèque per Provinciam discurrens Barbaros hinc inde, nullâ præmissâ Careehesi, magno animarum damno, baptizabat. De alterius urbeculæ Parocho dubitabatur, num verba Sacramentis conficiendis legitima ignoraret. Laici intolerabili errore passim sine Baptismo Indis, quorum operâ utebantur, nomina Christiana indebant. Denique si speciem & nomina demeres, Christiani Ethnicique, Hispani & Indi, multis in locis planè iisdem moribus vivebant.

AD hanc Provinciam Josephus Cataldinus, & Simon Maçeta, Sacerdotes Itali, cum amplissima potestate ab Episcopo, Prætorè, & Provinciali missi, sesquimestre iter per sylvas & paludes, crebraque ferarum ac fluminum, necnon Barbarorum pericula, abripientes, Guairaniam primum Hispanorum oppidum faustis auspiciis Purificatæ Virginis pervigilio, anno currentis sæculi decimo, tenuere. Appulso morbo periculolus afflixit, in quo morbo eluxit Cataldini castitatis amor, ab octogenario homine fricationem corporis pro remedio constanter renuentis. Valetudini restituti, urbeque solitis Societatis artibus exultâ, Villaricam octoginta leucis distantem adverso Paranâ & Huibaio petivere: quâ Civitate etiam expurgatâ, recuperatisque, quæ jam inde ab Ortega & Fildii temporibus reservabantur, Sacrorum instrumentis, ac librariâ supellestile, iter suum ad remotas Barbarorum nationes indixere. Sed cives Villaricani pertinaciter reclamantes, com meatum negare: verebantur enim ne, si oppida inter Ethnicos Societas fundaret, deinceps ab servitiis conquirendis prohiberentur: & eò progressa res est, ut potentem Casiquium ideo vinculis onerarent, quòd è sua patria ad transportandos Patres venisset. Sed Socii, ostensis Prætoris & Episcopi litteris, ex Regis Catholici præscripto, Indos ad oppida reducere jubentium, liberato è vinculis Casiquio, ad Paranapanzum flumen cymbâ vecti perrexere.

PORRÒ Paranapanzum ex Brasiliæ montibus ortum, haustis in decursu Tibaxivâ, Pirapo, Itanguâ, aliisque minoribus fluvii, Paraquario ferè par, ingenrem aquarum molem in Paranam evolvit. Utrumque littus magnâ arborum varie-

M

tate

De suis
excitiss.

De Viperis.

Sacrorum
penuria.CAPUT
XXXI.
Josephus
Cataldinus
& Simon
Maçeta
Guairaniam
urbeculas
à peccatis
expiant.
1616.
Josephus
Cataldinus
castus.Villaricani
frustra socii
resistant.CAPUT
XXXII
Societas in
Guairania
duo oppida
fundat.